

CALEA MÂNTUIRII

Săptămânal editat de Centrul de Studii Teologice-Istorice și de Prognoză Pastoral-Misionară al Facultății de Teologie Ortodoxă Arad.
Redactor fondator (1935): Preot Ilarion V. Felea. Apare cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Timotei, Arhiepiscopul Aradului

EDITORIAL

Lecturile biblice și patristice în slujbele Penticostarului

Lecturile biblice în Penticostar

Biblia stă la temelia vieții duhovnicești, constituind un element fundamental al acesteia, pe ea temelindu-se întreaga rânduială a slujbelor Bisericii. Lectura ei își găsește în chip cu totul firesc locul în slujbele dumnezeiești, pentru că, fie publică, fie individual, lectura Scripturii este mereu bisericească, deci liturgică. Încă din secolul IV, la monahii egipteni, în intervalul dintre Cincizecime și Paști, lecturile din Vechiul Testament erau omise sâmbăta și duminica (Makarios Simonopetrul, *Triodul explicat*, p. 145). Astfel că Paștile realizează până și în rânduiala tipiconală, trecerea de la Vechiul Testament la Noul Testament, de la prefigurare la adevăr. Penticostarul este imaginea timpului odihnei și a împlinirii tuturor prefigurărilor în înviere, cuvintele lui Hristos în Evanghelie fiind tot atâtea anticipări ale acesteia. Noul Testament este în general legat de odihna și, mai cu seamă, de ospățul euharistic, adică de împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului.

Odată cu noaptea Învierii, încetează a se mai citi la slujbe din Vechiul Testament. Ultima dată sunt făcute lecturi vechi-testamentare în cadrul mării privegheri pascale, adică a Liturghiei Sâmbetei celei Mari împreună cu Vecernia, în timpul căreia, mai precis la Vecernie, se citesc cincisprezece lecturi biblice. Lecturile acestea vechi-testamentare sunt profeții referitoare la minunea Învierii Mântuitorului (citirile din Ieșire și Iezechiel), recapitulări ale lucrării de mântuire a neamului omenesc (citirile din cartea Facerii) sau pur și simplu profeții mesianice (precum profeția din Isaia).

În ceea ce privește citirea Psaltirii, în perioada celor cincizeci de zile după Cincizecime aceasta este citită doar o singură dată într-o săptămână. În timpul Săptămânii Luminate nu se citește Psaltirea, deoarece această săptămână are o rânduială cu totul specială.

Lecturile patristice în slujbele Penticostarului

În timpul perioadei de pregătire a catehumenilor pentru Botez și după botezul lor, episcopul obișnuia odinioară să le adreseze un cuvânt în care explica pericopa evanghelică citită sau o altă învățătură. În Penticostar, această cateheză s-a menținut, dar acum ea este înlocuită de lecturile patristice care fac parte integrantă din rânduilele liturgice ale Cincizecimii. Cincizecimea are un sistem de lecturi extrem de simplu, rezumându-se la o singură carte a Sfântului Ioan Gură de Aur. Este vorba despre cartea *Omilia la cartea Faptele Apostolilor*. Omilia Sfântului Ioan Gură de Aur se citește în această perioadă, la sfârșitul slujbelor dintr-o zi liturgică. Iată ce indică rânduiala tipiconală: „Cade-se a ști că din această Sfântă și Mare zi a Sfințelor Paști, în mănăstiri începe a se citi tâlcuirea Sfântului Ioan Gură de Aur la Faptele Apostolilor și se sfârșește în Duminica Tuturor Sfinților” (*Penticostar*, 2012, p. 30). Tot din cadrul lecturilor patristice ale Penticostarului face parte și Omilia Sfântului Ioan Gură de Aur, citită în noaptea Sfințelor Paști, la sfârșitul slujbei Utreniei, în mod festiv și solemn, potrivit cu momentul (*Penticostar*, 2012, p. 24-25).

Din aceeași categorie a lecturilor patristice din timpul perioadei Penticostarului putem socoti și Sinaxarele zilelor din această perioadă liturgică, aparținând lui Nichifor Calist Xantopol (+1335).

Pr. Lucian FARCAȘIU

Din sumar

- ◆ 400 de ani de la nașterea Sfântului Ierarh Sava Brancovici în Cetatea Ineului
pagina 4
- ◆ Știri
pagina 6

PREDICA

Vindecarea slăbănogului de la scăldătoarea Vitezda și vindecarea noastră! Duminica a IV-a după Paști (a Slăbănogului)

„Era o sărbătoare a iudeilor și Iisus S-a suit la Ierusalim. Iar în Ierusalim, lângă Poarta Oilor, era o scăldătoare, care pe evreiește se numește Vitezda, având cinci pridvoare. În acestea zăceau mulțime de bolnavi, orbi, șchiopi, uscați, așteptând mișcarea apei. Căci un înger al Domnului se cobora la vreme în scăldătoare și tulbura apa și cine intra întâi, după tulburarea apei, se făcea sănătos, de orice boală era ținut. Și era acolo un om, care era bolnav de treizeci și opt de ani. Iisus, văzându-l pe acesta zăcând și știind că este așa încă de multă vreme, i-a zis: Voiești să te faci sănătos? Bolnavul I-a răspuns: Doamne, nu am om, care să mă arunce în scăldătoare, când se tulbură apa; că, până când vin eu, altul se coboară înaintea mea. Iisus i-a zis: Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă. Și îndată omul s-a făcut sănătos, și-a luat patul și umbla. Dar în ziua aceea era sâmbăta. Deci ziceau iudeii către cel vindecat: Este zi de sâmbătă și nu-ți este îngăduit să-ți iei patul. El le-a răspuns: Cel ce m-a făcut sănătos, Acela mi-a zis: Ia-ți patul și umblă. Ei l-au întrebat: Cine este omul care ți-a zis: Ia-ți patul tău și umblă? Iar cel vindecat nu știa cine este, căci Iisus se dăduse la o parte din mulțimea care era în acel loc. După aceasta Iisus l-a aflat în templu și i-a zis: Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău. Atunci omul a plecat și a spus iudeilor că Iisus este Cel ce l-a făcut sănătos.” (Ioan 5, 1-15)

Drept măritori creștini, Sfânta Biserica ne propune astăzi spre meditare două pericope biblice care ne prezintă două cazuri de oameni paralizați, care au fost vindecați. Una săvârșită de Mântuitorul Hristos, la scăldătoarea Vitezda, din Ierusalim, iar cealaltă, de Sfântul Apostol Petru, la începutul activității misionare a Sfinților Apostoli, în orașul Lida. Cea de a doua vindecare a fost urmată de învierea unei femei evlavioase, Tavita, sau Căprioara, în orașul învecinat Iope (Iaffa de azi), port la Marea Mediterană. Acestea au scopul de a pune în lumină dragostea lui Dumnezeu față de omul aflat în suferință trupească sau sufletească.

Vindecarea relatată astăzi se petrece lângă una dintre porțile de intrare în Ierusalim, lângă „Poarta oilor”, unde se găsea o „scăldătoare” – sau, în termeni de azi, un bazin, numită evreiește Vitezda, în traducere „Casa milostivirii”. Aici Mântuitorul întâlnește un om paralizat, de 38 de ani, care nu avea pe nimeni să-l ajute să intre în scăldătoare, ca să dobândească izbăvire și să revină la starea de om sănătos. Dar iată că după o astfel de așteptare, timp în care atâția alții, desigur mai în putere decât era el s-au vindecat, nu mai vine un înger al Domnului, ci vine însuși Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat, Iisus Hristos Mântuitorul. Acesta îi adresează paralticului o întrebare simplă și directă: „Vrei să te faci sănătos?”, urmată de verdictul: „Ridică-te, ia-ți patul și umblă” (Ioan 5, 6-8).

Paralticului vindecat nu știa cine era binefăcătorul său; poate nici nu auzise de El. L-a întâlnit curând în templu, lucru ce ne arată că s-a dus acolo să mulțumească

lui Dumnezeu, pentru că un om pe care el nu-L știa i-a redat sănătatea, l-a readus la viață. În acest context Mântuitorul îi adresează cuvintele cutremurătoare, nu numai pentru el, ci și pentru noi: „Iată, te-ai făcut sănătos; de acum să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ceva mai rău” (Ioan, 5, 14).

A doua vindecare este aceea a lui Enea din Lida, făcută de Sfântul Apostol Petru. Spre deosebire de cazul paralticului, Enea zăcea doar de opt ani. Vindecarea lui se produce prin rostirea cuvintelor: „Enea, te vindecă Iisus Hristos! Ridică-te și strânge-ți patul! Și el de îndată s-a ridicat” (Fapte 9, 34). Prin urmare se constată că nu Petru era cel ce l-a vindecat, ci el a fost doar mijlocitorul harului dumnezeiesc. În cazul învierii Tavitei – Căprioara, autorul cărții Faptele Apostolilor – Sfântul Luca – scria: „Și Petru... a îngenunchiat și s-a rugat și, întorcându-se către trup, a zis: Tavita, scoală-te! Iar ea a deschis ochii, și văzându-l pe Petru, a șezut în capul oaselor” (Fapte 9, 40). După ambele minuni se face precizarea că „mulți au crezut și s-au întors la Domnul” (Fapte 9, 35 și 42), deci se consolida noua Biserică, iar învățătura Domnului devenea și mai credibilă datorită minunilor.

Considerăm că precizarea făcută de Sfântul Apostol Petru în cazul vindecării lui Enea: „Te vindecă Iisus Hristos” este mai mult decât edificatoare asupra atotputerniciei lui Dumnezeu, creator și proniator al lumii întregi. Suntem convinși că atât paralticului de la Vitezda, cât și Enea din Lida au încercat să se vindece prin mijloacele medicale empirice ale vremii lor, dar n-au

reușit. În tot decursul istoriei și, fără îndoială, până la sfârșitul lumii, au existat, există și vor exista, fel de fel de suferințe trupești care îl însoțesc pe fiecare om de la naștere și până la mormânt, dar, în același timp, medicii și oamenii de știință s-au străduit să găsească cele mai potrivite mijloace terapeutice pentru îndepărtarea lor. Din nefericire, când se găsesc remedii pentru vindecarea unor boli, apar altele, pe care înaintașii noștri nu le-au cunoscut, ca și în cazul zilelor noastre. Oamenii aleargă desperați la medici de renume, cheltuind sume însemnate de bani, făcând eforturi disperate pentru a se salva ori a-și prelungi viața. Și este firesc să fie așa, căci oricât ar fi viața de grea, fiecare vrea să o trăiască din plin, să se bucure de ea, de succesele copiilor și ale celor dragi. De altfel, potrivit moralei creștine, omul are datoria de a se îngriji de propria lui viață și sănătate.

E deosebit de important să nu uităm că noi avem un medic suprem, pe care trebuie să-L căutăm în toate momentele vieții noastre, și în cele fericite și în cele grele! Este Iisus Hristos, „doctorul sufletelor și al trupurilor noastre”, Cel care ne-a dat viața, Cel care ne ocrotește în viață și Cel care ne poate prelungi viața, Cel care ne-a învățat că El însuși că a venit în lume ca lumea viață să aibă. Uităm, adeseori, de minunile pe care le-a săvârșit Mântuitorul, în urma cărora atâția bolnavi și suferinzi au fost redați sănătoși societății. De cele mai multe ori Mântuitorul le-a cerut celor care veneau la El pentru a fi vindecați să aibă credință în El, punându-le o simplă întrebare: „Crezi că pot să fac aceasta?”, urmată apoi de decizia Lui irevocabilă: „Mergi în pace, **credința** ta te-a mântuit”. Nesocotim – sau poate că unii nici nu-l cunosc – îndemnul Sfântului Iacob care scria: „Este vreunul dintre voi în suferință? Să se roage!... Este cineva bolnav dintre voi? Să-i cheme pe preoții Bisericii și ei să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn în numele Domnului; și rugăciunea credinței îl va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica; și de va fi făcut păcate, i se vor ierta” (Iac. 5, 13-15).

Din ambele texte rezultă că suferințele fizice sunt

o urmare a păcatului, lucru pe care îl constatăm singuri și în zilele noastre, căci multe boli sunt cauzate de păcatele omului: beție, lăcomie, desfrânare și altele. Nu știm să-L căutăm pe Iisus Hristos, să-I cerem iertare de greșeli și vindecare de boli și suferințe. Uităm că Iisus Hristos este Acela care dă înțelepciune și pricepere medicului nostru ca să ne pună diagnosticul cel mai potrivit și că prin mâna medicului care ne operează lucrează harul lui Dumnezeu pe care l-am cerut prin rugăciune. După cum preotul, în scaunul spovedaniei, te iartă și te dezleagă de păcate, cu „puterea care îi este dată” prin hirotonie, tot așa și medicul te vindecă prin mijlocirea puterii și a înțelepciunii care îi este dată de sus. Pe fiecare bolnav îl vindecă Iisus Hristos, cum a fost cazul și cu Enea din Lida. Hristos este prezent în mod tainic, dar real, printre noi, gata oricând să ne slujească, așa cum a făcut și în timpul vieții Sale în Trup pe pământ. Pentru vindecarea noastră, Mântuitorul ne cere doar credință iar după dobândirea ei, Biserica ne recomandă recunoștință, cum a făcut paralizicul de la Vitezda, care a mers la templu să rostească o rugăciune de mulțumire pentru că și-a redobândit sănătatea pierdută.

E bine să nu uităm că minuni se întâmplă și în zilele noastre, trebuie doar să avem credință și înțelepciune să le vedem. Dumnezeu lucrează prin oameni dar mai mult decât prin aceștia, Dumnezeu lucrează și prin sfinții Lui, care se roagă pentru noi. Mulți credincioși s-au bucurat de ajutor și binecuvântare de la Dumnezeu prin rugăciuni făcute înaintea moaștelor unor sfinți: Cuvioasa Parascheva de la Iași, Sfântul Dimitrie cel Nou de la București, Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, Sfântul Ghelasie de la Râmeț și sau mai nou înaintea moaștelor Sfântului Ioan Rusul. Astfel prin oameni, prin darurile lui Dumnezeu sau prin sfinți, omul are șansa să renască, să se vindece, având credință și nădejde și fiind încredințat că dragostea lui Dumnezeu, medicul suprem, se revarsă în mod direct sau indirect asupra sa, în orice împrejurare. Amin!

Pr. Gabriel BASA

400 de ani de la nașterea Sfântului Ierarh Sava Brancovici în Cetatea Ineului

Anul acesta 2020 în 24 aprilie s-au împlinit 400 de ani de la nașterea Sfântului Ierarh Mărturisitor Sava Brancovici, Mitropolitul Transilvaniei, născut în localitatea Ineu din Eparhia Aradului.

În cele ce urmează redăm un studiu a Părintelui Prof. Dr. Mircea Păcurariu despre personalitatea Sfântului Ierarh Sava Brancovici, Mitropolitul Transilvaniei:

După înlăturarea lui Ilie Iorest din scaunul de mitropolit al Transilvaniei, în 1643, soborul protopopilor români ardeleni a ales în locul său pe ieromonahul Ștefan (din botez Simion), din mănăstirea de la Alba Iulia. În timpul păstoririi lui s-a tipărit Noul Testament de la Alba Iulia, în anul 1648, prima ediție în românește, cu o impresionantă prefață, scrisă probabil de mitropolit, în care se punea problema unității limbii românești.

În vara anului 1656, după moartea lui Simion Ștefan, în scaunul vacant a fost ales protopopul văduv Simion Brancovici din Ineu (jud. Arad). Spre deosebire de alți mitropoliți din trecut, viața lui este destul de bine cunoscută, dintr-o Cronică scrisă de fratele său, învățatul Gheorghe Brancovici. Din această Cronică aflăm că viitorul mitropolit făcea parte dintr-o veche familie sârbească, se pare, originară din Herțegovina. Pe la sfârșitul secolului al XVI-lea, această familie s-a refugiat în părțile Aradului, din pricina expansiunii turcești; trăind vreme îndelungată printre români, familia respectivă s-a românizat. Din sânul ei s-au ridicat câțiva episcopi! care au păstorit la Ineu (jud. Arad), numit pe atunci Ienopole: Matei, apoi fiul său Sava și Longhin, hirotonit „mitropolit” de către patriarhul Chirii Lucaris.

Viitorul mitropolit al Ardealului s-a născut în jurul anului 1620, în Ineu, primind la botez numele Simeon. A învățat carte în casa părintească, apoi a călătorit prin Ungaria, Serbia, Bulgaria și, în cele din urmă, s-a îndreptat spre mănăstirea Comana, din Țara Românească, unde se retrăsese vlădica Longhin, fratele tatălui său. Desigur, acolo și-a completat și învățătura. Aflând de moartea tatălui, a doi frați și a unei surori, s-a reîntors acasă, s-a căsătorit, a avut copii, dar aceștia i-au murit de mici. Între timp a murit Gheorghe Brancovici, protopopul Ineului, o altă rudenie. Credincioșii de acolo l-au rugat atunci pe tânărul Simeon să-și închine viața slujirii lui Dumnezeu ca preot-protopop. Răspunzând la stăruințele acestora, a plecat în Țara Românească, unde a fost hirotonit preot, la Târgoviște, de către mitropolitul Ștefan, care păstora atunci. După hirotonie și un popas la mănăstirea Comana, preotul Simeon s-a reîntors la turma sa duhovnicească din Ineu. Aici află cu durere că soția îi murise cu puține zile înainte de hirotonie, iar bătrâna sa mamă se călugărise, învingând necazurile văduviei, a păstorit mai mulți ani ca preot-protopop în Ineu, îngrijindu-se nu numai de viața duhovnicească a păstoriților săi, ci și de apărarea lor în fața invadatorilor turci, a căror stăpânire se întinsese până în părțile vestice ale teritoriului

românesc de astăzi. În vara anului 1656 se petrece o nouă schimbare în viața preotului-protopop din Ineu, fiind ales în scaunul vacant de mitropolit al Transilvaniei, cum am arătat mai sus. Potrivit vechiului obicei, a plecat în Țara Românească, unde a fost călugărit sub numele Sava, în catedrala mitropolitană din Târgoviște, la praznicul înălțării Sfintei Cruci, iar după trei zile a fost hirotonit arhieru, în aceeași catedrală, de către mitropolitul Ștefan, unchiul său Longhin și alți arhierii, încărcat cu daruri oferite de domnitorul Constantin Șerban Basarab și vlădicii țării, s-a reîntors la fiii săi duhovnicești, fiind primit cu mare cinste și instalat la Alba-Iulia.

Deși îndelungată, păstoria lui ca mitropolit a fost mult tulburată de propaganda calvină pe care încercau să o desfășoare printre românii ortodocși conducătorii confesiunii calvine maghiare, sprijiniți de principii Transilvaniei, dar și din cauza războaielor și a schimbărilor politice care au avut loc în primii ani de păstorie. Astfel, în anii 1659-1661, Sava a fost chiar înlocuit cu alți doi mitropoliți: cu Ghenadie III, iar după moartea acestuia, cu Daniil. Abia în aprilie 1662 a primit o nouă diplomă de confirmare în scaun din partea noului principe calvin al Transilvaniei, Mihail Apaffi. De acum înainte păstoria lui s-a desfășurat fără întreruperi până în 1680, deși cu multe neajunsuri, provocate de refuzul său de a colabora cu principele și cu ceilalți conducători ai confesiunii calvine.

Datorită greutăților materiale prin care trecea Biserica sa, în anul 1668 mitropolitul Sava a fost nevoit să plece în Rusia după ajutoare, așa cum făcuseră Ilie Iorest și chiar unchiul său, mitropolitul Longhin. Călătoria este descrisă pe larg în Cronica fratelui său Gheorghe, care îl însoțea. A stat în Moscova vreo trei luni, fiind primit în două rânduri de țarul Alexei Mihailovici Romanov, care i-a oferit mai multe ajutoare pentru Mitropolia sa, cu dreptul – pentru el și urmașii săi – de a călători în Rusia după ajutoare tot la șapte ani. La sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel a slujit în biserica Uspenia din Kremlin, alături de patriarhii Paisie al Alexandriei, Macarie al Antiohiei, cel al Moscovei și alți ierarhi, ruși sau străini, prezenți la lucrările unui mare sinod convocat atunci la Moscova.

După reîntoarcerea din această călătorie, pentru mitropolitul Sava a început o perioadă de noi asupriri din partea lui Mihail Apaffi și a celorlalți cărmuitori calvini, conștienți că acea călătorie la Moscova i-a întărit încrederea în biruința credinței ortodoxe. Drept aceea, în februarie 1669, principele a dat un decret prin care se impuneau mitropolitului o serie de îngrădiri, cea mai grea fiind aceea a supunerii sale față de superintendentul calvin maghiar din Alba Iulia în toate problemele bisericesti, măsură reînnoită după cinci ani.

Cu toate acestea, mitropolitul a știut să înfrunte măsurile umilitoare ale principelui, salvând însăși existența Bisericii ortodoxe și a neamului românesc. Se cunosc chiar

câteva fapte ale lui care au dus la întărirea vieții bisericești din cuprinsul eparhiei pe care o cârmuia. De pildă, în 1670 a făcut o călătorie în Țara Românească, unde domnitorul Antonie Vodă i-a întărit o veche danie de 6000 de aspri pe an pe seama Mitropoliei sale. În 1672 a sfințit mănăstirea Moisei din Maramureș, care există și azi. În 1675 a convocat un „sobor” sau adunare de protopopi, preoți și mireni în Alba Iulia, când s-au luat mai multe măsuri cu privire la întărirea vieții religios-morale a preoților și credincioșilor români din Transilvania. De pildă, preoții erau îndatorați să predice și să slujească în românește în fiecare zi de duminică și sărbătoare, iar în timpul posturilor zilnic. Alte măsuri priveau disciplina clerului, hotărându-se depunerea celor nevrednici de slujirea preoțească. Câteva măsuri priveau înlăturarea superstițiilor, mai ales a celor legate de cultul morților. Credincioșilor li se cerea să se împărtășească de patru ori pe an, să ia parte la slujbele care se săvârșeau în zile de duminici și sărbători, să cunoască rugăciunile, Crezul și cele 10 porunci, să-și trimită copiii la biserică în vederea catehizării. Așadar, mitropolitul Sava era mereu preocupat de ridicarea duhovnicească și culturală a clerului și a credincioșilor săi.

Desigur, toate acțiunile mitropolitului au provocat nemulțumirea, dar și teama principelui și a cârmuitorilor confesiunii calvine din Transilvania. Se adăuga la aceasta și descoperirea unui complot îndreptat împotriva lui Apatii, la care își dăduse consimțământul și fratele mitropolitului, cărturarul Gheorghe Brancovici. De aceea, din dispoziția principelui, la 2 iunie 1680 s-a constituit un „scaun de judecată” la Alba Iulia, format din 101 persoane (conducători calvini maghiari, protopopi români filocalvini, mireni ș.a.), în vederea judecării mitropolitului Sava. A fost judecat și condamnat în aceeași zi, după o cunoscută colecție de legi medievale transilvane, „Approbatæ Constitutiones” și după „Canoanele” Bisericii calvine maghiare, cu depunerea din treaptă.

Îndată după pronunțarea sentinței, a fost aruncat în închisoare, iar averea confiscată de principe. S-a constatat, cu acest prilej, că avea câte o frumoasă bibliotecă, în Alba Iulia și Sibiu, cu sute de cărți latinești, românești și ungurești, care dovedesc preocupările cărturărești ale mitropolitului. Odată cu el a fost aruncat în închisoare și fratele său Gheorghe, dar acesta a fost eliberat nu după mult timp.

Cronicarul maghiar Mihail Cserei, contemporan cu Sava, scria că unii dintre acuzatorii săi au fost „mituiți cu daruri”, ca să-i aducă acuze nedrepte, că „i-a fost prădată întreaga avere” și că în închisoare „era bătut până când se rupea cămașa și carnea de pe trupul lui”. Aceleași lucruri le relatează și pastorul sas Andrei Gunesch din Petrești (jud. Alba). Mult mai târziu, istoricul Samuil Micu scria că „tot norodul și clerul românesc ca un lucru adevărat ține, cum de la cei bătrâni au luat, că Sava

toate întâmplările acestea le-a pățit pentru credință, că sa împotrivit eresului calvinesc și l-a lepădat și n-a vrut a se uni cu acela”. Iar Petru Maior în cartea sa *Istoria Bisericii românilor*, aduce alte câteva amănunte: „în castelul de la Blaj al principelui Apaffi, dintru a cărui poruncă laudatul Sava fu bătut de moarte, după aceea din nou băgat în temniță și de acolo scos în toată vinerea, fu bătut cu toiege până la moarte”.

Adevărul este că, la scurt timp după judecarea și întemnițarea lui Sava, s-au făcut mai multe încercări pentru eliberarea lui, prin mijlocirea fratelui său Gheorghe, care a cerut sprijinul domnitorului Șerban Cantacuzino al Țării Românești și al lui Constantin Brâncoveanu, viitorul domn. Din rațiuni de ordin politic – pentru a nu ajunge la neînțelegeri cu domnul muntean – Mihail Apaffi l-a eliberat pe mitropolit din închisoare, la o dată pe care nu o cunoaștem. Bătrân și bolnav, a trecut la cele veșnice, în primele luni ale anului 1683, probabil în aprilie. Nu știm unde se găsește mormântul său.

Așadar, mitropolitul Sava a fost o mare personalitate a vieții bisericești a românilor transilvăneni. Păstorind aproape un sfert de veac în împrejurări din cele mai vitrege, el a izbutit, totuși, să-și apere clerul și credincioșii în fața oricăror încercări de înstrăinare de credința strămoșească și de neamul din care făceau parte. Pentru strădaniile depuse de el în acest scop, dar mai ales pentru suferințele pe care le-a îndurat spre sfârșitul vieții cu demnitate și răbdare creștinească, a fost socotit de urmași ca un „mucenic” sau „martir” al legii strămoșești. Așa se explică hotărârea sinodală din 1950 privind canonizarea sa, act care s-a săvârșit apoi la Alba Iulia, adică acolo unde a păstorit, în anul 1955.

De atunci este prăznuit în fiecare an la 24 aprilie, odată cu înaintașul său Ilie Iorest. După această dată s-a întocmit slujba lor, care a fost introdusă în Minei, la ziua respectivă, precum și acatistul lor; s-au ridicat biserici care au drept ocrotitori fie pe unul din ei fie pe amândoi, iar chipul lor s-a zugrăvit în numeroase biserici, mai ales în Transilvania.

Cunoscând aceste fapte din viața celor doi sfinți transilvăneni, să ne rugăm lor, zicând: „O, preafericților ierarhi ai lui Hristos, Ioreste și Sava, care prin strădaniile și pătimirile voastre din viață v-ați învrednicit să dobândiți și partea cea de-a dreapta Tatălui ceresc, primind rugăciunile noastre cele smerite de acum, cereți de la Bunul Dumnezeu să dăruiască Bisericii Sale tărie, țării noastre pace și întru toate bună sporire, iar nouă, credincioșilor, iertare de păcate și mare milă”. (Din Acatistul Sfinților Iorest și Sava, condacul 13).

(Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Sfinți daco-romani și români*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994, p. 102-106)

STIRI

PS Emilian Crișanul: „Viața și Învierea sunt mirurile dumnezeiești care vă aparțin Dumneavoastră, femeilor creștine!”

Au bătut clopotele în această dimineață, din nou, peste România, a rugăciune în Liturghie. Au bătut la sate și au bătut la orașe, au bătut în biserici și au bătut în catedrale, au bătut în vârfuri de munte și au bătut în vale, pe Cale... Și au răsunat a jale, teamă și dor în sufletele tuturor celor care astăzi, în contextul pandemiei, asemenea femeilor mironosițe s-au întrebat de la primele ore ale dimineții „Cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mormântului?”.

Dacă Duminica trecută, ne-am identificat cu îndoielele lui Toma, astăzi, chemarea Bisericii este de a ne regăsi, fiecare în parte și toți împreună, în dăruirea, grija, curajul, jertfa și credința de nestrămutat a Sfintelor Femei Mironosițe așezate în Duminica a treia după Paști, spre cinstire, vrednică amintire și povățuire. Și n-am scris și Dragostea. Dar ce să fie toate cele mai sus enumerate dacă nu sfinte lucrări ale ei? Grija de toți și toate, dăruirea până la jertfa de sine, curajul de a înfrunta munții neputințelor de tot felul pentru crezul lor, credința de nestrămutat în Hristos Cel Înviat – toate vindecătoare de teamă și care au făcut din Femeile Mironosițe primele martore ale Învierii lui Hristos.

Despre sărbătoarea acestei zile, despre vindecarea lumii de teamă și exemplul Sfintelor Femei Mironosițe, ne-a vorbit Preasfințitul Părinte Emilian Crișanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Aradului.

„Duminica a III-a după Paști este cunoscută în Biserica noastră și este trecută în calendar drept Duminica Sfintelor Femei Mironosițe (Marcu 15, 43-45; 16, 1-8), adică a acelor femei prezente adeseori în preajma Mântuitorului Iisus Hristos și a grupului de apostoli înainte de răstignirea și moartea Domnului și primele care află de la Înger vestea Învierii.

În dimineața Învierii, femeile mironosițe veniseră să desăvârșească ritualul ungerii cu mir, făcut în grabă vineri către seară, după ce Iosif din Arimateea și Nicodim s-au ocupat de înmormântarea Domnului Hristos. Îngrijorate de greutatea îndepărtării pietrei de la ușa mormântului („Cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mormântului?”), femeile mironosițe află de la înger că Hristos a înviat, iar ele devin vestitoare ale Învierii Sale din morți.

Sfântul Ioan Gură de Aur compară, prin contrast, curajul femeilor mironosițe cu teama ucenicilor Mântuitorului Hristos. Sfântul Evanghelist Marcu arată că în sufletul acestor femei iubirea sau prețuirea față de Domnul Hristos era mai mare decât teama de primejdie. Sfântul Evanghelist Matei ne spune că pe când mergeau ele de la mormânt spre casă, Hristos Cel Înviat din morți le-a întâmpinat și le-a zis: „Bucurați-vă,

nu vă temeți!” (Matei 28, 9-10).

Astfel, dragostea, fidelitatea și curajul lor au fost răsplătite cu bucuria de a-L întâlni primele pe Însuși Domnul Iisus Hristos după Învierea Sa.

În dimineața Învierii Domnului, femeile mironosițe au fost cele mai curajoase ființe umane dintre toți cei care L-au cunoscut pe Hristos. Dragostea și credința le-au întărit sufletește. Când iubești și prețuiești mult pe cineva, găsești timpul necesar și curajul de a înfrunta dificultăți și obstacole pentru a ajunge la persoana iubită sau prețuită. Cine crede în Domnul Hristos și Îl iubește pe El se întâlnește cu El.

Femeile mironosițe constată astăzi pentru noi toți că moartea care ne sperie atât de mult, duce de fapt, la înviere. Duce la viața în Hristos, cu o condiție, însă: să-L slujim pe Domnul Hristos ca Dumnezeu adevărat, și El va ridica piatra de pe mormântul mentalității noastre pământești, de pe gândirea noastră la cele materiale și trecătoare.

Întâlnirea cu Hristos Cel înviat o trăim și noi când mergem la Biserică și sărutăm Icoana Învierii Sale de pe Sfânta Evanghelia sau de pe analog, atunci când ascultăm Evanghelia Învierii și apoi ne împărtășim cu El din Sfântul Potir.

De la femeile mironosițe care s-au închinat lui Hristos în dimineața Învierii, învățăm cum trebuie să-L întâmpinăm și să-L primim pe Hristos Cel înviat: cu metanie până la pământ, iar slujitorii atunci când intră în Sfântul Altar trebuie să se închine până la pământ, ca și când ar cuprinde picioarele Mântuitorului Hristos, simbolizat prin Sfânta Masă (mormântul Învierii Sale), pe care se află Sfânta Evanghelia, Sfânta Cruce și Sfânta Euharistie.

În Duminica Femeilor Mironosițe în mod special ne aducem aminte de toate femeile creștine care din timpul vieții pământești a Domnului Hristos și până astăzi au arătat credință, dragoste, evlavie și jertfelnicie pentru El și Biserica Sa.

Femeile mironosițe reprezintă creștinește pe toate mamele și fiicele din familii, maicile și surorile din mănăstiri, pe mulțimea femeilor credincioase care vin la Biserică, care veghează la căpătâiul bolnavilor din spitale și a bătrânilor din azile, femeile profesoare, medici, asistente, cele care lucrează în instituții de educație, cultură și alte domenii de activitate, persoane care poartă în suflete lumina credinței și bucuria Învie-

rii Domnului, ce le mărturisesc în jurul lor, aducând nădejde, curaj, credință, dragoste și viață.

Viața și Învierea sunt mirurile dumnezeiești care vă aparțin Dumneavoastră, femeilor creștine, dorindu-vă multă sănătate, putere de creație, mântuire și bucurii sfinte în lumina Învierii Domnului Iisus Hristos.”

(arhiepiscopiaaradului.ro)

Un nou ajutor financiar și material oferit de Patriarhia Română celor afectați de pandemie

„Biserica Ortodoxă Română continuă ampla sa acțiune caritabilă dedicată celor afectați de pandemie, oferind ajutor concret și diversificat, la nivel de parohii și eparhii, persoanelor vârstnice și sărace, bolnave sau cu dizabilități, celor aflați temporar în izolare sau în carantină.

Prin implicarea directă a centrelor eparhiale, protopopiatelor, parohiilor și mănăstirilor din cuprinsul Patriarhiei Române, în perioada 28 aprilie – 4 mai 2020,

a fost oferit un ajutor financiar și material în cuantum de încă 2.273.189 lei. Rezultatul ajutorului oferit până în prezent la nivelul întregii Patriarhii, în cuantum de 17.149.663 lei, reflectă puternica solidaritate a clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, precum și capacitatea de mobilizare a acestora de a-i ajuta pe oamenii aflați în necazuri și suferințe.

(Biroul de Presă al Patriarhiei Române)

Normalizarea vieții sociale înseamnă și participarea la slujbe, respectând măsurile de protecție

Purtătorul de cuvânt al Bisericii Ortodoxe Române, Vasile Bănescu, afirmă că normalizarea vieții sociale înseamnă și revenirea oamenilor, cu respectarea măsurilor de protecție, „la exercitarea dreptului lor fundamental la viața religioasă publică, adică în lăcașurile de cult”.

„Biserica Ortodoxă Română, ca și celelalte culte religioase din Romania, va face demersuri firești și rigurose argumentate pe lângă autoritățile statutului pentru a găsi împreună căile raționale de întoarcere graduală, precaută, dar grabnică, la starea de normalitate, stare

care nu include doar o dimensiune materială, ci și una spirituală. Normalizarea vieții sociale înseamnă, așadar, în mod evident, și revenirea oamenilor, cu respectarea măsurilor de protecție necesare, la exercitarea dreptului lor fundamental la viața religioasă publică, adică în lăcașurile de cult”.

În ultimele zile, numeroși credincioși s-au adresat preoților și autorităților pentru a cere redeschiderea bisericilor, odată cu alte instituții publice, începând cu 15 mai.

(basilica.ro)

Zece pași spre fericire – lecții de viață

Fericit cel ce, luminându-și ochii inimii, Îl vede în sine întotdeauna pe Domnul ca în oglindă, că va primi ușurare de patimi și de gândurile viclene.

Fericit cel ce iubește cuvintele cele frumoase și bune și urăște cuvintele de rușine și stricătoare, că nu va cădea în robia celui viclean.

Fericit cel ce-și zidește aproapele cu frica de Dumnezeu și nu amăgește sufletul său, temându-se în tot ceasul de toiagul din fier al Păstorului Celui Mare.

Fericit cel ce ascultă de aproapele său așa cum place lui Dumnezeu și rabdă cu recunoștință necazurile, că va fi încununat, făcându-se mărturisitor în Domnul.

Fericit cel ce iubește înfrânarea cea cu dreaptă socotință, care nu va fi supus osândei pentru pântecelul său, ca un iubitor de plăceri și un necurat, că va fi mărit în Domnul.

Fericit cel ce nu se îmbată de vin, ci totdeauna se vese-

lește de aducerea-aminte de Domnul, de Care se veselesc necurmat toți Sfinții.

Fericit cel ce își iconomisește averea așa cum place lui Dumnezeu, că nu va fi osândit de Mântuitorul ca un iubitor de arginți și nemilostiv către aproapele său.

Fericit cel ce are trezvie în rugăciune, în citirea cuvântului lui Dumnezeu și în faptele cele bune, că se va lumina și nu va adormi întru moarte.

Fericit cel ce s-a făcut minunată mreață duhovnicească și pe mulți i-a vânat Stăpânului Celui Bun, că Domnul îl va lăuda pe el foarte.

Fericit cel ce s-a făcut minunată pildă pentru aproapele și nu a rănit conștiința semenilor cu fapte netrebnice, că va fi binecuvântat în Domnul.

(**Sfântul Teofan Zăvorâtul**, *Psaltire sau cugetări evlavioase și rugăciuni scoase din facerile Sfântului Efreem Sirul și așezate după rânduiala Psalmilor lui David*, traducere din limba rusă de Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, București, pp. 82-83)

Iubirea din Evanghelie

Înainte de Evanghelie nu are niciun preț iubirea apărută din mișcarea sângelui și din simțirile trupești. Și ce preț poate să aibă aceasta, atunci când ea jură, cu sângele aprins, să-și pună sufletul pentru Domnul, iar peste câteva ceasuri, atunci când sângele s-a răcit, se jură că nu-L cunoaște? (Matei 26, 33, 35, 74).

Evanghelia leapădă iubirea ce atârână de mișcarea sângelui, de simțirile inimii trupești. Ea spune: „Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie. Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama

sa și pe noră de soacra sa. Și dușmanii omului vor fi casnicii lui” (Matei 10, 34, 35, 36).

Căderea a supus inima stăpânirii sângelui și, prin mijlocirea sângelui, stăpânirii stăpânitorului acestui veac. Evanghelia slobozește inima din această robie, din această silnicie, și o aduce sub călăuzirea Sfântului Duh. Sfântul Duh ne învață să iubim pe aproapele în chip sfânt. Iubirea aprinsă, hrănită de Sfântul Duh este foc. Prin acest foc se stinge focul iubirii firești, trupești, stricate de căderea în păcat. (Scara. Cuvântul 15, cap.3). „Cel ce spune că poate avea amândouă aceste iubiri se amăgește pe sine însuși”, a spus Sfântul Ioan Scărarul (Cuvântul 3, cap.16).

În ce cădere se află firea noastră! Cel care prin fire e în stare de a-și iubi cu aprindere aproapele, trebuie să-și dea o silință neobișnuită să-l iubească așa cum poruncește Evanghelia.

Cea mai înflăcărată iubire firească se preface cu ușurință în dezgust, în ură neîmpăcată (II Regi 13, 15). Oamenii și-au arătat dragostea firească și cu pumnalul. Ce plină de răni e iubirea noastră cea firească! Ce rană adâncă e pe trupul ei – împătımirea! Inima stăpânită de împătımire e gata de orice nedreptate, de orice nelegiu-

ire, numai de și-ar îndestula iubirea ei bolnăvicioasă.

„Cântarul strâmb este urâciune înaintea Domnului, iar cântărirea dreaptă este plăcută Lui” (Pilde 11,1). Iubirea firească aduce doar cele pământești celui iubit al său; la cele cerești ea nici nu se gândește. Ea se răzvrătește împotriva Cerului și a Duhului Sfânt: pentru că Duhul cere răstignirea trupului. Ea se răzvrătește împotriva Cerului și a Duhului Sfânt: pentru că se găsește sub cârmuirea duhului viclean, duhului necurat și pierdut.

Să ne apropiem de Evanghelie, să ne privim în această oglindă! Pri-

vindu-ne în ea, să lepădam hainele cele vechi în care ne-a îmbrăcat căderea și să ne împodobim cu vesmântul cel nou pe care ni l-a pregătit Dumnezeu.

Vesmântul cel nou este Hristos. „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat”. (Galateni 3, 27). „Vă veți îmbrăca cu putere de sus” (Luca 24, 49), a spus Domnul despre acest vesmânt. Creștinii se îmbracă în însușirile lui Hristos, prin lucrarea Atotbunului Duh. Pentru creștin este cu putință să îmbrace acest veșmânt. „Îmbrăcați-vă în Domnul nostru Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre poftă” (Romani 13, 14), spune Apostolul.

Mai întâi, lăsându-se călăuzit de Evanghelie, leapădă vrajba, mânia, osândirea și toate cele ce lucrează de-a dreptul împotriva iubirii.

Evanghelia poruncește să iubim și să ne rugăm pentru vrăjmăși, să binecuvântăm pe cei ce ne blestemă, să facem bine celor ce ne urăsc, să iertăm aproapele orice ar face împotriva noastră.

(Sfântul Ignatie Briancianinov, *Despre înșelare*, Editura Egumenița, Galați, 2010, p. 138-139)

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte de onoare: ÎPS. Dr. TIMOTEI SEVICIU, Arhiepiscop al Aradului
 Redactori coordonatori: Pr. IOAN TULCAN, Pr. CRISTINEL IOJA
 Secretari de redacție: Pr. ADRIAN MURG, Pr. CAIUS CUȚARU,
 SORIN GHEORGHE SĂPLĂCAN
 Administrație: Pr. FILIP ALBU, Pr. LUCIAN FARCAȘU

Articolele și corespondența se trimit pe adresa redacției:

Str. Academia Teologică, nr. 9, Arad
 Tel/Fax: 0257-285.855, calea.mantuiirii@yahoo.com
 Tipărit la Poudique srl Arad.
 ISSN: 1582-1951; Preț: 1 leu
 Costul unui abonament este de 50 lei anual.